

БОГОСЛОВ'Я УЧНІВСТВА В ТЕКСТАХ ІОАННА

Назва: «Богословие ученичества в текстах Иоанна».

Анотація: В статті представлено осмислення новозаветного ученичества в текстах Иоанна Богослова. Показано, що ученичество в Євангелії от Иоанна ощутимо відрізняється від текстів синоптичних Євангелій, що можна сказати і про його листи, порівняно з Павлом і іншими авторами Соборних посланій. Відрізняється змістом, тематикою і богослов'ям. Особливу увагу зосереджується на ідеях ученичества, які не зустрічаються в синоптичних Євангеліях і інших текстах Нового Завіта. Показано, що Іоанн надає ученичеству богословське значення, розглядаючи ученичество в категоріях еклесіології, доксології і тринитарного богослов'я.

Іоанн надає дві перспективи ученичества. Перша, ученичество як слідування за Христом як особисто, так і в спільноті учеників загалом. Друга перспектива ученичества має міжособистісний характер і реалізується в слідуванні за вчителем, який є більш зрілим учеником Христа. Останній також є учеником іншого вчителя. Вона зображена не тільки в епістолярних текстах, але і в Євангелії. Ученичество — це не тільки духовна зв'язь з Христом, а зв'язь з реальним вчителем.

Іоанн показує, що слава Господня множиться з приумноженням учеників, які приносять плоди — роблять учениками тих, кого призиває Отець. Ученичество приносить доксологічне задоволення Богу. В текстах Иоанна відображено участь в ученичестве всіх Лиць Троиці. Отець дає учеників Сину. Ученики слідує за Христом. В свою чергу учеників народжує і веде в ученицькому процесі Свята Дух, і реалізує ученичество як містичне і метафізичне співучасття спільноти учеників з Учителем, адже церква це спільнота учеників, яких об'єднує Христос, навчання і стосунки один з одним.

Ключові слова: тексти Иоанна, ученичество, еклесіологічне співучасття, доксологія, тринітологія

Віталій Станкевич, магістр богослов'я, аспірант кафедри богослов'я та релігієзнавства Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, викладач Одеської богословської семінарії.

Анотація. В статті представлено осмислення новозавітного учнівства в текстах Іоанна Богослова. Показано, що учнівство в Євангелії від Іоанна, відчутно відрізняється від текстів синоптичних Євангелій, що можна сказати і про його листи в порівнянні з Павлом та іншими авторами Соборних послань. Відрізняються змістом, тематикою та богослов'ям. Особлива увага зосереджується на ідеях учнівства, що не зустрічаються в синоптичних Євангеліях та інших текстах Нового Завіту. Показано, що Іоанн надає учнівству богословського значення, розглядаючи учнівство в категоріях еклезиології, доксології та тринітарного богослов'я.

Ключові слова: тексти Іоанна, учнівство, еклезиологічна спільнота, доксологія, тринітологія.

Останнім часом протестантські дослідники приділяють велику увагу дослідженням Іоаннових текстів. Скоріш за все, це викликано популяризацією дискусії, що точиться навколо Нового погляду на апостола Павла, а також зовнішнього припущення монополізації текстів Павла в євангельському контексті й вирішального впливу богослов'я Павла на загальну християнську теологію. Інколи складається враження, що Іоаннові тексти, є другорядними в євангельському богослов'ї західної традиції. Подібне можна сказати і про стан справ євангельського богослов'я в східно-європейському контексті, де тексти улюбленого учня Христа завжди сприймалися містичними і навколо яких постійно точилися богословські дискусії, враховуючи домінуючий вплив східної ортодоксальної церкви.

Незважаючи на неоднозначні погляди, тексти Іоанна представляють

особливу цінність в дискурсі дослідження матетеології як новозавітного богослов'я учнівства. В даному ракурсі написано достатню кількість досліджень західними богословами.^[1]

Важливість Іоаннових текстів в дослідженні учнівства полягає в тому, що вони є останніми текстами Нового Завіту. Тому важливо розуміти, як сприйнялась і втілювалась «остання воля Христа» в текстах, котрі називають Іоанновими.

Спочатку буде приділено увагу головним ідеям учнівства в Євангелії, а опісля в трьох листах. Книга Апокаліпсис не буде досліджуватися в учнівській перспективі в силу есхатологічності і загальної проблеми тлумачення.

Слово «учнівство» в даній статті еквівалентне грецькому дієслову «μαθητεύω»,^[2] що буквально перекладається — робити,^[3] набувати, виховувати учнів.^[4] Богословське вчення, що

^[1] Див. наступні дослідження:

Baker H. The Place of Mission in Johannine Discipleship: Perspectives from the Motif of Agency // Journal of Spiritual Formation Soul Care. — 2013. — №6. — P. 38–45.

Chennattu R. Johannine discipleship as a covenant relationship. — P.: Hendrickson publishers, 2006. — 256 p.

Howard B. The Place of Mission in Johannine Discipleship: Perspectives from the Motif of Agency // Journal of Spiritual Formation & Soul Care. — 2013. — P. 38–45.

Kim B. Disciples and discipleship in the Fourth Gospel in light of the shift in

christological understanding resulting from the resurrection of Jesus: diss. Ph. D: Theology / Kim Benjamin — Deerfield, 2003. — 247 p.

Knight Jr W. Defining discipleship in the Fourth Gospel: a narrative analysis of the motif for the implied reader: diss. Ph. D: Theology / Knight Jr William E — New Orleans, 2001. — 224 p.

^[2] Nestle-Aland. Novum Testament Graece. — Deutsche Bibelgesellschaft, 2015. — P. 101

^[3] Роджерс-младший К. Новый лингвистический и ексегетический ключ к греческому тексту Нового Завета. — СПб.: Библия для всех, 2001. — С. 146.

вивчає учнівство автор ідентифікує як «матетеологія». Сам термін походить від двох грецьких слів μαθητέύω і λόγος, що буквально можна перекласти як науку, або вчення про новозавітне богослов'я виховання учнів в теоретичній та практичній перспективі.

Учні́вство в Євангелії

Перше, на що потрібно звернути увагу, що згідно Четвертої Євангелії в Ісуса було дві групи учнів. Перша група – офіційні і публічні послідовники Христа. В якій теж був поділ, три, дванадцять і сімдесят. Друга – таємні послідовники. Синоптики також говорять про це, зокрема Матвій (Мт 27:57-61). Але це як виняток і в кінці Євангелії. Іоанн вказує на це протягом всієї Євангелії. Яскравим прикладом є Никодим, який описується в третьому, сьомому та дев'ятнадцятому розділі. Лазар, Марфа та Марія (Ін 11). Подібно до синоптиків показує роль таємного учня Йосипа з Араматеї (Ін 19:38). Складається враження, що дані дві групи існували паралельно. Перша мала більш колективний характер. Друга більш індивідуальний. Але з кожною з учнівських груп Ісус будував різні відносини, що визначило в майбутньому їх покликання. Але помітно, що Іоанн віддає перевагу першій групі, куди належав і він. На початку сьомого розділу автор Євангелії описує ситуацію, коли брати Вчителя закликають Його робити чудеса перед учнями. Це говорить скоріш всього про те, що Ісус мав час і для особистої діяльності поза учнівським процесом. Або, можна припусти-

ти, що мова йде про другу групу учнів, з якими Він проводив час таємно.

Іоанн робить сильний акцент на відносинах Ісуса з офіційними учнями. Помітно, що відносини мали сімейний характер. Ісус приводить учнів до дому (Ін 1:38), учні поряд з Вчителем на весіллі в Кані, що говорить про близькість Вчителя та учнів (Ін 2:2). Повідомляється, що сім'я і учні проводять час разом (2:12). З цього також можна зробити висновок, що учнівство Іоанна пропонує ще одну модель, яка полягає в учнівстві в середовищі сім'ї в суспільному аспекті. Сім'я не тільки може, але і має бути частиною учнівського процесу.

Іоанн звертає увагу, що поряд учнівством Ісуса було учнівство Іоанна Хрестителя (1:19-35; 3:23-36). Він показує учнівську альтернативу також із сторони фарисейської школи. Вказує на те, що учнівство не тільки може мати різні моделі, а й повинне адаптуватися в тому контексті, де воно знаходиться. Але з іншої сторони Іоанн показує перевагу учнівства запропонованого Ісусом (1:35-35-37; 3:30).

Подібно, як і в перших трьох Євангеліях, описується історія нагодування п'яти тисяч чоловік. Але є одна суттєва різниця. Матвій як і Лука вказує на факт, що є п'ять хлібців і дві риби (Мт 14:17; Лк 9:13). Марк пише, що учні дають відповідь на запитання, після того як дізналися скільки є риби і хлібців (Мк 6:38). Іоанн вказує на одну деталь, яка притаманна його Євангелії. Це пов'язано з ініціативою учнів, яку провокував в останніх Христос. Цей випадок з Андрієм є не єдиним. Подібна ситуація була з Марією, матір'ю Вчителя (Ін 2:3), Никодимом (3), з всіма учнями (9:1-3), Марією Магдалиною (12:1-11), Хомою (20:25)

^[4] Райчинец Ф. Евангелие от Матфея // Славянский библейский комментарий. Современная евангельская перспектива / Ф. Райчинец. – Київ: Книгоноша, 2016. – (ЕААА). – С. 1219.

та Петром (21:22). Кожного разу, коли учні проявляли ініціативу Вчитель використовував це, як дидактичний момент. Складається враження, що Іоанн свідомо показує важливість ініціативи учнів в учнівському процесі. В протилежному випадку, можна сказати, без проявлення ініціативи з боку учнів, багато подій і слів були би відсутні в тексті.

Приділяється увага хрещенню, як практиці, яку здійснювали учні в процесі набування учнів (4). Однією з складових процесу учнівства в синоптичних Євангеліях є хрещення (Мт 28:19; Мк 16:16). Іоанн, який скоріш всього, знав зміст синоптиків, показує дану практику не в есхатологічному сенсі, а як дію, яку практикували учні ще за життя Вчителя.

Учнівство має соціальний характер. Ісус спілкується з самарянкою (4). Дане повідомлення цінне тим, що Іоанн показує, як Ісус руйнує релігійні стереотипи. Він спілкується не просто з жінкою, а з блудницею, що мала сумнівну генеологію, з точки зору іудаїзму. Публічно прощає блудницю (8:1-11). Учнівство Христа згідно Іоанна руйнує і національну ідентичність. Кожен хто вірує в Сина і приймає Його, незалежно від походження може бути сином і донькою Авраама.

Порівнюючи з синоптиками, в Четвертій Євангелії Ісус бере учнів на гору (6:3). Суть не в самому факті, а в тому, що автор свідомо показує постійний зв'язок учнів і Вчителя. Ситуація, яка записана в шостому розділі, показує, що учень завжди має вибір йти чи не йти за Вчителем на початку учнівства й протягом всього часу він вільний у виборі. Учнівство – справа добровільна.

Важливою ідеєю в контексті Іоаннового учнівства є стиль і форма навчальних слів Христа. В порівнянні з синоптиками, Іоанн показує, що Вчитель, як правило, говорить зрозуміло. Якщо Він щось приховує, то це тільки із есхатологічних міркувань. Ісус не вчить притчами, як це показують синоптики. Христос використовував мову метафор та алегорій, але сказане могло бути зрозумілим (Ін 16:25).

Промови Ісуса, зокрема під час Таємної вечері, привносять нові перспективи учнівства, що відсутні в перших трьох Євангеліях та інших новозавітних текстах. Наприклад, вказується на те, що Ісус – Пастор, учні – вівці, а всі хто втручаються і хочуть пошкодити й негативно вплинути на учнівський процес – злодії (Ін 10:1-13).

В даній метафорі також представлено, що вівці знають голос пастора, подібно, як і Пастор знає овець (Ін 1:14; 10:27-28). В даному уривку показано одну із найважливіших ідей. Тільки вчитель, який має учнів в контексті моделі «Пастух і вівці», відповідальний за своїх учнів. Тільки він їх може виховати й підготувати до служіння, яке визначене Богом.

В контексті таємної вечері відбулася одна подія, яка вказує на ставлення, що має бути у вчителя по відношенню до учня. Мова йде про умивання ніг (Ін 13:1-17). Іоанн дає радикальну перспективу на учнівство, яка відсутня, як в елліністичній, так і в єврейській системі освіти. Вчитель не просто має бути рівним з учнем, а й підчас меншим, для того, щоб послужити. Роль вчителя в учнівстві не інформаційна, а формуюча, головний засіб якої полягає в служінні учню.

Учнівство Іоанна дає нові перспективи в порівнянні з синоптиками. Учні-

Апостол Іоанн Богослов на острові Патмос. (Художник Андрій Миронов)

вство починається з духовного народження від води і Духа (Ін 3:5). Самому відродженню передує віра, яка і супроводжує учнів під час учнівства (Ін 3:16; 3:36). Саме віра відрізняє учнів від тих, хто такими не є (Ін 16:9). Хто знаходиться поза учнівством, той буде засуджений. Іоанн акцентує увагу на тому, що учень буде робити більше, аніж Вчитель, і що головне – це бажання Самого Вчителя (Ін 14:12). Привілей і благословення учнівства полягає в отриманні того, що прохаєш в Ім'я Вчителя (Ін 14:13-14; 16:24). Важливим є те, що тільки в процесі учнівства учень розуміє і бачить метафізичні процеси. Вони йому є зрозумілі (Ін 14:17-19).

Учнівство не можливе без Христа і поза Ним. Іоанн наводить метафору лози і галузок (Ін 15:1-6). Останню можна сприймати як учнівську модель. Але яка вказує на еклезіологічну природу учнівства. Учнівські відносини будуються на любові як до Вчителя, так і до вчення та братів по учнівству (Ін 15:12-17).

Важливим в контексті лози і галузок ідея плодів (15:16). Ціль учнівства не саме учнівство, як процес в якому задіяний учень, а результат, який виражається в дії «йти й приносити плід». Важливим є те, що Ісус вказує на те, що Він для цього і вибрав учнів, щоб вони робили інших учнями. Набуті учні це не воля вчителя, а благодать

Отця. Бог дає учнів (Ін 6:44; 65). Тому, учнівство має божественну ініціативу, а не антропологічну.

Іоанн вказує на ціну учнівства (Ін 15:18-27; 16:1-4; 33), яка виражається в ненависті світу. Адже учнівство це нова перспектива відносин в середовищі народу Божого. Учні Христа постійно зазнають гонінь і не тільки від зовнішнього ворога, який буквально буде вбивати послідовників Вчителя, а й і внутрішнього. Хто повстає проти учнівства той «не пізнав ні Отця ні Мене» (Ін 16:3). Застереження про страждання має спонукати до відваги, наслідок якої є мир. Ісус переміг світ, тому учнівство має переможну перспективу (Ін 16:33).

Важливим для новозавітного учнівства є заступницька молитва Христа в сімнадцятому розділі, на яку останнім часом звертають увагу в дослідницькому дискурсі.^[5] Даний розділ, подібно як текст Великого доручення є певним ключем до учнівства в Четвертій Євангелії. Як і у Матвія (Мт 28:18), Іоанн вказує на елемент влади (Ін 17:2). Учнівство новозавітного зразку повинно мати владу, скоріш всього, ця влада виражається в тому, що вчителем може бути той, хто сам був учнем Христа. Учнівство як процес, бере свій початок з Христа і продовжується в учнях (Ін 17:6-8).

Молитва має заступницький характер і пронизана турботою Вчителя за учнів. Іоанн показує в даному смислового уривку приклад та ідеал молитви вчителя за учнів. В даному тексті виражено богослов'я Іоаннового учнівства. Учні належать не вчителю, а Отцю, але турбота Отця виражається в

турботі вчителя. Учнівство хоч і є по своїй природі нелегким процесом (Ін 17:15), але в цьому і є досконала радість учнів, щоб Христос був в них, як вони в Ньому.

Учнів об'єднує також і вчення Вчителя, яке виражене в слові, яке передав Христос від Отця (Ін 17:14). Яке і освячує, тобто зближує учнів з Отцем, подібно як і зближує учнів один з одним (Ін 17:17).

Також в даному уривку показано ціну учнівства, яка виражена наступними словами: «А за них посвячую в жертву Самого Себе, щоб освячені правдою стали й вони» (Ін 17:19). Вчитель не просто відповідальний за учнів, а й готовий покласти життя за учнів.

В молитві Христос молиться про продовження учнівства. Ціль була не в тому, щоб апостоли були єдиними учнями, а щоб вони продовжили учнівство. Ідея продовження учнівства виражена не тільки в заступницькій молитві Христа, але і в інших текстах Євангелії (17:20-21; Ін 10:16).

Ціль учнівства – воз'єднання учнів в одне, подібно до того, як Отець і Син є одне (Ін 17:20-23). Земний праобраз з'єднання вказує на есхатологічне воз'єднання учнів всіх часів, народів і етнічних груп (Ін 17:24). Якщо дивитися на даний розділ через призму учнівства, то єдиний шлях пізнання Бога лежить через учнівство, головним наповненням якого є любов, якою Отець любить Сина (Ін 17:25-26). Пізнання Бога, подібно як і переживання божественної любові неможливе поза учнівством.

Згідно тексту Іоанна 18:19 тогочасне духівництво ототожнювали Христа з Його учнями та вченням.^[6] Дана тожність представляє нову парадигму

^[5] Див. Hera M. Christology and Discipleship in John 17: diss. Ph. D: Theology / Hera Marianus Pale – Washington, 2012. – 288 p.

учнівства на яку звернув увагу А. Пузынин. Він вказує що учнівство це «динамічний процес взаємозв'язку вчителя, учня і вчення».¹⁷¹ Дана парадигма вказує на те, що учнівство скоріш всього має еклезіологічну природу. В Іоанна, в порівнянні з трьома іншими Євангеліями, увага загострена на відносини учнів як з Христом, так і один з одним.

В Іоаннових текстах помітний тринітологічний вплив на учнівство. Ісус наголошує на тому, що Отець дав Йому учнів (Ін 17:9), вказуючи, що учні належать Отцю. Роль Христа в учнівському процесі є очевидна. Але на відміну від синоптиків Іоанн показує важливість і роль Духа Святого. Учнівство новозавітного зразку неможливе по своїй природі без керівництва Третьої Особи Божества. Роль Духа Святого полягає не тільки в керівництві, а й в мотиваційній силі. Дух відроджує учня (Ін 3:6). Спонукає до поклоніння (Ін 4:24). Дух навчає та нагадує вчення Христа (Ін 14:26). Свідкує і вказує на діяння Вчителя (Ін 5:26). Присутність Вчителя в учнівському процесі реалізується через Святого Духа (Ін 16:13).

Під час страждальних подій Вчителя помітно, що учні були спеціально позбавлені участі Вчителя, хоч намагалися заступитися. Іоанн показує, що Христос зробив все, щоб учні не постраждали. Під час смертних страждань на хресті, автор Євангелії показує, як Вчитель дає доручення вірному учню доглядати за Марією.

¹⁶¹ Іоанна 18:19 «А первосвященик спитався Ісуса про учнів Його, і про науку Його»

¹⁷¹ Пузынин А. Учитель Иисус. Сравнительное сравнение древних моделей ученичества. – Черкасы: Коллоквиум, 2008. – С. 16.

¹⁸¹ Говорун, К. Мета-еклезіологія: хроніки самоусвідомлення Церкви. – К.: Дух і літера, 2018. – С. 28.

Подібні прохання можна і віднайти в учнівських текстах апостола Павла до Тимофія (2 Тим 4:9-13). А турботу про учнів і в текстах синоптичних Євангелій.

Учнівство Іоанна має не лише общинний характер. В тексті Євангелії неодноразово вказано на те, що Вчитель мав індивідуальний підхід до кожного. Особливо помітно, що Ісус спілкується не тільки з Петром, Андрієм, Яковом, Іоанном і Матвієм, як це описано в синоптичних Євангеліях, а й з іншими. Наприклад, з Нафанаїлом (1:46-49), Фомою (14:5), Пилипом (14:10-11). Після воскресіння, Ісус з'являється всім учням, які цього потребували. Мова йде про Марію, Фома і Петра.

Іоанн представляє дві перспективи учнівства, як сформували сучасні уявлення практик учнівства. Перша перспектива представляє учнівство як слідування учнів (учня) за Христом. Дане учнівство є головним в слідуванні за Вчителем. Сучасний учень має розуміти, що в першу чергу він йде за Господом. Але з іншої сторони Іоанн показує, що слідування за Христом не можливе без інших учнів. Друга перспектива – учнівство як процес слідування за земним вчителем. Схожі ідеї можна віднайти й в сучасних дослідженнях, зокрема в книзі «Мета-еклезіологія» К. Говоруна.¹⁸¹ В Четвертій Євангелії автор показує, що ці дві перспективи на учнівство є одним процесом і не можуть функціонувати окремо одна від одної. Ісус показав, яким має бути учнівство на прикладі Власних відносин з учнями для того, щоб воно продовжувалось. Дані перспективи в тексті можна побачити на прикладі основної моделі, яку пропонує улюблений учень Господа. Мова йде про модель Пасту-

ха і овечок, яка записана в 10 розділі Євангелії. Там мова йде, які відносно ни мають бути учня з Господом. Вчитель є законним власником овечок. Вони знають Його, чують Його голос і йдуть слідом за Ним. Пастор кладе життя за овець. Береже від злодія. Забезпечує життя достатком. Друга перспектива, що є по своїй природі еклезіологічною, описана в розмові Христа та Петра (Ін 21:15-17). Вчителем може бути той, хто любить Госпо-

Учнівство є по своїй природі також і містичним (Ін 15:4-7). Учнівство має і доксологічний аспект. «Отець Мій прославиться в тому, якщо рясно зародите й будите учні мої» (Ін 15:8). Істинне поклоніння не можливе поза учнівством, яке має еклезіологічний вимір. Основа учнівства в текстах базується на відношенні один до одного та до вчення (Ін 15:12, 15). Любов є критерієм учнівства. Іоанн пише: «По тому пізнають усі, що ви

Головна ідея Іоаннового учнівства полягає в еклезіологічності. Згідно Іоаннових текстів учнівство не може існувати поза церковною спільнотою. Учнівство - прерогатива церкви, що є викликом сучасним практикам, які намагаються відродити учнівство поза еклезіологічною спільнотою.

да і є учнем в контексті слідування за Ним. Важливість даного тексту полягає в тому, що Ісус довіряючи служіння Петру вказує на модель Пастуха і овець, яка розповсюджується не тільки на Христа і учнів, а й на учнівство в еклезіологічній перспективі.

Учнівство в Іоаннових текстах є еклезіологічним. Це добре помітно в контексті метафори Лози і галузок (Ін 15:1-11). Згідно метафори учнівство має тринітологічну природу. Отець – Виноградар, Син – Лоза, а гілки учні. Це первинна модель (Перша перспектива учнівства). В еклезіологічному вимірі учнівства учні народжені від води і Духа, поклоняються в душі та істині. Тобто це більш ніж просто алюзія, що вказує, що учнівство не можливе без дії Духа Святого, а значить не можливе поза церковною спільнотою. Учнівство передбачає дисципліну (Ін 15:2). Як вже зазначалося, учнівство має приносити плід, що виражається в набутті інших учнів.

Мої учні, як будите мати любов між собою» (Ін 13:25). Перебування в любові є виконання заповідей (Ін 14:21; 15:9-10).

Іоанн підкреслює, що присутність Христа там, де є учні, мовою синоптиків, там де зібрані в Ім'я Ісуса Христа (Ін 20:19). Чудеса відбуваються тільки в спільноті учнів (Ін 20:30). Тільки спільнота може побачити та впізнати діяння Бога (Ін 21:7). Подібно як і відкривається, тоді, коли учні Його разом (Ін 21:1-2). Бог створює проблеми, щоб відкритися спільноті та годувати її як фізично, так і духовно (Ін 21:4-12).

Після воскресіння Христа лідерство помітно переходить до Петра (Ін 21:3). Відбувається перехід від Першої перспективи учнівства, в Іоаннових текстах, до Другої. З'являється певного роду еклезіологічна ієрархія, що є в учнівстві Павла (Дії 14:23) та нема в учнівстві синоптиків. Прерогатива

учнівства переноситься на спільноту, де є лідер – вчитель. Учні́вство трансформується в церковну общину там і реалізовується, адже церква це спільнота учнів, яких об'єднує Христос, вчення та відносини один між одним.

Подібно до синоптиків Ісус посилає учнів. Також дає владу прощати гріхи. Але не обіцяючи Духа, а дає Духа (Ін:21-23). Важливим також є те, що Ісус визначає блаженнішими не учнів Першої перспективи, а другої (Ін 20:29). В цьому і є результат, на який Він дивиться із задоволенням (Іс 53:11).

Учні́вство в листах Іоанна

Продовження учнівства в еклезіологічній перспективі помітно в епістолярних текстах Іоанна. Листи мають яскраво виражений общинний акцент. Також помітно, як перекликаються ідеї Євангелії та Першого листа. Складається враження, якщо припустити, що спочатку була написана Євангелія, то Перше послання є певне роз'яснення головних ідей, як і де їх потрібно втілювати.

Головна ідея Першого послання – показати, чим є справжнє християнське життя. Якщо брати до уваги, що Послання ключ до Євангелії або інструкція для практичного втілення, то Іоанн пише яким чином має реалізовуватися учнівство.

Основою життя для Іоанна є Ісус Христос (1 Ін 1:1-4). Він завжди будує свою аргументацію вказуючи на Христа. Нема духовного життя поза Христом, подібно як і учнівства. Іоанн показує яким має бути життя в спільноті учнів. Перше, на що звертає увагу автор Першого листа, спільність серед учнів є показником спільності з Хри-

стом (1 Ін 1:5-10). Очищення гріхів можливе лише в спільноті учнів.

Іоанн представляє Христа Заступником перед Отцем (1 Ін 2:1-4). Важливим для даного дослідження є модель, яку використовує Іоанн, яка є аллюзією на учнівську модель. Мова йде про модель «Батько і діти». Дане звернення потрібно розуміти як буквально так і в переносному сенсі. В буквальному сенсі це потрібно розуміти у віковому контексті, Іоанн буквально був старцем, що давало йому право називати молодших за віком дітьми. В переносному, або в алегоричному сенсі, називатися духовним батьком. В новозавітних текстах це не виняткове явище, Павло, в общинному сенсі, називав християн, що знаходилися в Галатії (Гал 4:19) та Коринті (1 Кор 4:15). Називав так Тимофія (1 Тим 1:2; 2 Тим 1:2) й Тита (Тит 1:4). В контексті Павлових текстів дана метафора вказувала на духовне батьківство, що по своїй природі є учнівством. Скоріш всього, Іоанн використовує дану метафору в учнівському сенсі.

Далі мова йде про перебування в Христі, що є однією з головних ідей в Іоаннових текстах (1 Ін 2:3-6;). Звичайно улюблений учень, подібно як і в Євангелії, пише й про любов, як основу в контексті відносин учнівської спільноти (1 Ін 2:8-11; 3:10-24; 4:7-21). Вказує на ворогів учнівства (1 Ін 2:18-3:9; 4:1-6). Наголошує на віру, як показник народження від Бога (1 Ін 5:1-6). Також, наголошує на есхатологічній надії (1 Ін 5:11-13). Нагадує про те, що Бог відповідає на молитви (1 Ін 16-19). Іоанн рефлексуючи повторює головні ідеї Євангелії, які пов'язані з учнівством.

Згідно Першого послання Іоанна християнське життя, що реалізовується

в спільноті учнів, передбачає перебування в Христі, яке напряду впливає на духовне зростання. Останнє виражається в спілкуванні в тілі, що є церквою. Ті хто в тілі, перебувають в Христі. Ті хто в тілі, мають робити як Христос. Ті хто в тілі відрізняють дух антихриста. Перебування в Христі передбачає постійне очищення, тому що Він чистий, а ми маємо бути подібними до Нього. Свідомство, показник життя в Христі віра, що Ісуса є Христос й любов до брата. Іоанн вказує на наслідки, благословення, які має учень в спільноті, а саме бути дітьми Божими, Бог чує молитви і ті хто в Христі має вічне життя.

Другий і Третій лист Іоанна має особистий характер. На відміну від Першого, який має загальний характер і адресувався еклезіологічній спільноті. Інші два листи, хоч і є особистого характеру, але їх важко порівнювати з учнівськими листами апостола Павла Тимофію та Титу. Скоріш всього їх можна віднести в одну групу з Листом Павла до Филимона.

Як і Перший лист, так і два інші містять в собі подібні ідеї з Євангелією. Знову автор нагадує про заповідь, яку отримали від Бога (2 Ін 6; 3 Ін 5-6). Про перебування в Христі (2 Ін 8-9). Є те, що притаманно лише епістолярним текстам Іоанна, мова йде про лжевчення і лжевчителів (1 Ін 10-11; 3 Ін 8-10).

Говорячи про учнівство в останніх двох Листах Іоанна, необхідно зауважити, що подібно як Листи Павла до Тимофія є частиною учнівства в контексті відносин апостола та його вірного сина, так і Другий і Третій лист були написані близьким людям для апостола Іоанна. Скоріш всього, вони були учнями апостола.

Висновки

Тексти Іоанна є важливими в дискурсі дослідження новозавітного богослов'я учнівства. Вони визначають і показують, як сприймалося учнівство в кінці першого століття апостольського періоду. Головна ідея Іоаннового учнівства полягає в еклезіологічності. Згідно Іоаннових текстів учнівство не може існувати поза церковною спільнотою. Учнівство – прерогатива церкви, що є викликом сучасним практикам, які намагаються відродити учнівство поза еклезіологічною спільнотою.

Іоанн представляє дві перспективи на учнівство. Перша, учнівство як слідування за Христом як особисто, так і спільнотою учнів взагалі. Друга перспектива учнівства має міжособистісний характер і реалізовується в слідуванні за земним вчителем. Вона зображена не тільки в епістолярних текстах, а і в Євангелії. Учнівство це не лише духовний зв'язок з Христом, а зв'язок з реальним вчителем.

Іоанн надає учнівству богословського значення. Він показує доксологічний вимір учнівства. Отець прославляється лише учнями. Слава Господня множитья з примноженням учнів, які приносять плоди – роблять учнями тих, кого кличе Отець. Учнівство приносить доксологічне задоволення. В Іоаннових текстах відображена тринітологічна участь в учнівстві всіх Осіб Трійці. Отець дає учнів Сину. Учні слідують за Христом. В свою чергу останніх народжує і веде в учнівському процесі Святий Дух, Який і реалізовує учнівство як містичну та метафізичну співучасть спільноти учнів з Вчителем. Доксологічність і тринітарність учнівства визначають його як еклезіологічне явище. Учнів-

ство трансформується в церковну общину, де і реалізовується, адже церква це спільнота учнів, яких об'єднує Христос, вчення та відносини один між одним.

Список використаних джерел

- Біблія або книги Старого та Нового Заповіту / Пер. Проф. Івана Огієнка. К.: Українське Біблійне Товариство, 2009. – 1151 с.
- Говорун К. Мета-еклезіологія: хроніки самоусвідомлення Церкви / Архімандрит Кирило Говорун. – К.: Дух і літера, 2018. – 328 с.
- Пронин Е. Ученик: предназначение, призвание, потенциал / Елесея Пронин. – Л.: УБТС, 2018. – 224 с.
- Пузынин А. Учитель Иисус. Сравнительное сравнение древних моделей ученичества / Андрей Пузынин – Черкассы: Коллоквиум, 2008. – 176 с.
- Райчинец Ф. Евангелие от Матфея / Ф. Райчинец // Славянский библейский комментарий. Современная евангельская перспектива / Ф. Райчинец. – Київ: Книгоноша, 2016. – (ЕААА). – С. 1131–1219.
- Роджерс-младший К. Новый лингвистический и экзегетический ключ к греческому тексту Нового Завета / Клеон Роджерс-

младший. – СПб.: Библия для всех, 2001. – 1008 с.

- Baker H. The Place of Mission in Johannine Discipleship: Perspectives from the Motif of Agency / Howard Baker. // Journal of Spiritual Formation & Soul Care. – 2013. – №6. – P. 38–45.
- Chennattu R. Johannine discipleship as a covenant relationship / Rekha Chennattu. – P.: Hendrickson publishers, 2006. – 256 p.
- Hera M. Christology and Discipleship in John 17: diss. Ph. D: Theology / Hera Marianus Pale – Washington, 2012. – 288 p.
- Howard B. The Place of Mission in Johannine Discipleship: Perspectives from the Motif of Agency / Baker Howard. // Journal of Spiritual Formation & Soul Care. – 2013. – P. 38–45.
- Kim B. Disciples and discipleship in the Fourth Gospel in light of the shift in christological understanding resulting from the resurrection of Jesus: diss. Ph. D: Theology / Kim Benjamin – Deerfield, 2003. – 247 p.
- Knight Jr W. Defining discipleship in the Fourth Gospel: a narrative analysis of the motif for the implied reader: diss. Ph. D: Theology / Knight Jr William E – New Orleans, 2001. – 224 p.
- Nestle-Aland. Novum Testament Graece. – Deutsche Bibelgesellschaft, 2015. – 890 p.